

בשבוע שעבר השתתפתי במסע לפולין בעקבות השואה. במהלך המסע ניתנה לנו הזדמנות לספר על בני משפחתנו. בחרתי לספר על ינו. דיברתי באוטובוס במהלך הנסיעה לזקופנה (אותה ינו מזכיר בעדותו ליד-ושם) להלן פחות או יותר מה שסיפרתי:

- לאחר שנפל "מסך הברזל" בשנת 1990 ביקר נשיא צ'כוסלובקיה ואצלב האבל בירושלים. לרגל ביקורו נערך כינוס של יהדות צ'כוסלובקיה בבנייני האומה בירושלים. להפתעתי ואצלב האבל הזכיר בנאומו את דודי ינו שהייה נער צעיר בתקופת השואה כדוגמא לעוצמתה של הרוח האנושית.... הופתעתי, מאחר וינו לא דיבר על השואה, זאת למרות שהוא אדם חם, שמח, מלא חיים ואי אפשר להגדיר אותו כשתקן. לפני כשנה הוא הסכים להתראיין ליד-ושם. כשקיבלתי את הדיסקים וראיתי כי מדובר בכ-5 שעות, חשבתי לעצמי שזה קצת ארוך מדי מכדי לצפות בזה. אך ברגע שהתחלתי לא יכולתי לעצור וראיתי את כל הראיון כמעט בריצפות.
- אני חושב שהסיפור של ינו הוא חשוב מאחר והוא ממחיש את השנאה והאנטישמיות של "השטח". ינו חווה אנטישמיות של סלובקים, גרמנים, פולנים, רוסים ואפילו רומנים. מסיבה זו העלתי את הראיון עימו לאינטרנט, ומסיבה זו אני רוצה לספר לכם את הסיפור:
- נתחיל במה שעושה את הסיפור של ינו לסיפור יוצא דופן. כזכור, מודי (המדריך של הטיוול) סיפר על רומן פריסטר שברח מהגטו, אך הבין שלא יוכל לשרוד מחוץ לו ונאלץ לחזור. ינו שרד מחוץ לגטו! לאחר שרכושם נגזל ולאחר נסיעה זוועתית ברכבת, ינו ומשפחתו מגיעים לגטו אופולה בפולין. הם עובדים בעבודות כפייה במחנות עבודה סמוכים לגטו אופולה. יום אחד מודיעים שמחר יום ראשון יהיה יום מנוחה – זה דבר נדיר - לעובדי הכפייה היהודיים לא ניתנו ימי מנוחה. ינו נער כבן 16 מחליט לנצל את היום הזה כדי לצאת ממחנה העבודה ולהשיג אוכל. כשהוא חוזר הוא מוצא שהמחנה ריק. הוא לא יודע מה לעשות ומחליט ללכת לגטו אופולה. כשהוא מתקרב הוא שומע קולות ירי. הוא שומע פולנים אומרים אחד לשני "הורגים את היהודים". הוא ממשיך להתקדם ורואה קבוצה קטנה של יהודים חרדים רצה בבהלה. מתוך הקבוצה ילדה כבת 12 מזהה אותו, רצה אליו ואומרת לו אל תחזור לגטו! הורגים את כל מי שנמצא שם. וכך מוצא את עצמו ינו מחוץ לגטו. הוא לא יודע מה לעשות – ומחליט ללכת בחזרה לסלובקיה, הוא לא יודע היכן הוא נמצא והיכן נמצאת סלובקיה.
- איך ינו הצליח לשרוד מחוץ לגטו בניגוד לאחרים:
 - ❖ כדי להבין צריך להכיר את הרקע שלו:
 - ינו גדל בכפר קטן בשם שישוב. הם היו המשפחה היהודית היחידה בכפר. משפחה מסורתית, לדוגמא בחגים אביו הייה שולח את המרכבה שלו לעיר הסמוכה טופלצ'אני ומביא לכפר (תמורת תשלום) מספר יהודים עניים כדי שיהייה לו מניין ויוכל לפתוח את בית הכנסת.
 - אך החברים של ינו הם נוצרים, הוא הולך איתם לכנסייה, הוא מכיר את התפילות שלהם.
 - ❖ במהלך הנדודים בפולין, לפני שהוא ניגש לבקש אוכל הוא צופה על הכפר וניגש רק לאחר שהגברים יצאו לעבודה ומעדיף לפנות לנשים זקנות שלא יכולות לרוץ מהר כמוהו והן גם יותר רחמניות.
 - ❖ "פוכולן יזוס קריסטוס" (יבורך ישו הצלוב) כך פונה ינו כשהוא מבקש אוכל.
 - ❖ הוא לומד לבכות ולהזיל דמעות – זה עוזר לקבל אוכל.
 - ❖ הוא לומד להסתיר את העובדה שהוא יודע ידיש – כשפונים אליו בגרמנית הוא עושה עצמו לא מבין.
 - ❖ השפה הפולנית שלו מעורבת בסלובקית. ינו מוצא סיפור כיסוי גם לזה. הוא מספר שבא מכפר קטן ליד עיירת הקייט זקופנה. זקופנה נמצאת על הגבול בין סלובקיה לפולין ולכן השפה שם היא תערובת של שתי השפות (יתכן שינו ביקר בזקופנה בילדותו).
- במהלך הנדודים פעמיים ינו נופל בידי גרמנים. ברצוני לספר על אחת הפעמים:
 - ❖ הוא ניגש לבית בכפר פולני, בחצר יש גבר, ינו פונה אליו ואומר "סליחה אדוני אני רעב", הגבר מכה אותו, בעזרת בניו קושר אותו, מעמיס אותו על עגלה רתומה לסוס ולוקח אותו לתחנת משטרה בכפר סמוך.
 - ❖ ינו מתאר איך הוא שוכב קשור על הריצפה למרגלות שוטר שיושב על כיסא גבוה סמוך לשולחן גבוה (כנראה היומנאי של תחנת המשטרה).
 - ❖ בערב מגיע שוטר גרמני עם פועל פולני זקן שעל כתפו את חפירה.
 - ❖ השלושה (שוטר גרמני, שוטר פולני, והפועל עם את החפירה) לוקחים את ינו (נער בן 16 שנראה כבן 12-13 רזה, כמעט מוזלמן) לשדה בפאתי הכפר שם הם מנסים להוציא אותו להורג.
 - ❖ השוטר הגרמני יורה בינו באקדחו, אך ההוצאה להורג נכשלת וינו מצליח לברוח....
- דוגמאות לאנטישמיות בעדותו של ינו:
 - ❖ ב 1938 ינו נמצא בברטיסלבה לרגל לימודים, הסלובקים פורעים ביהודים ואמו באה ומחזירה אותו לכפר.
 - ❖ בניגוד לפולין, סלובקיה לא נכבשה ע"י הגרמנים. סלובקיה הופכת לגרורה של גרמניה והסלובקים מחזוקים חוקי גזע בעצמם. מוכרז עוצר, אסור ליהודים להיות בחוץ מהשעה 12:00 בצהריים. ינו ואחיו ממשכים לשחק בחוץ כרגיל, אך הילדים הסלובקים מכים אותם ומתעמרים בהם – כך שהעוצר למעשה נאכף ע"י ילדים סלובקים.

- ❖ עקב רדיפות, המשפחה לא מרגישה בטוח בכפר ומחליטה לעבור לעיר טופולצ'אני. האב מבין שרכושו יעבור "אריזציה" (כינו "מכובס" לשוד רכוש היהודים ע"י "ארים") ומוכר אותו לסלובקי. אך הסלובקי מבין שהיהודים ורכושם הם הפקר ולא משלם.
- ❖ כעבור זמן קצר בטופולצ'אני, מגיע שכן מציג עצמו כאריזטור ודורש את הבית בו גרה המשפחה לעצמו. הוא מספיק הגון כדי להציע למשפחה את הדירה המינאטורית שלו בתמורה. כשאביו של ינו מתנגד הוא מביא את הגרדיסטים (המקבילה של ה SS בסלובקיה) שמכריחים את המשפחה לפנות את הבית.
- ❖ זמן קצר לאחר שעברו לדירה המינאטורית של שכן א' מגיע שכן ב' ודורש את הדירה לעצמו. המשפחה נאלצת לעבור שוב תוך שהיא מאבדת כליל את רכושה.
- ❖ ב 1944 תוך סיוע ומעורבות של רוסיה, הסלובקים מורדים במשטר הפאשיסטי וגרמניה עושה מה שלא עשתה בתחילת המלחמה וכובשת את סלובקיה. ינו מצטרף לקבוצה של פרטיזנים יהודים (שהשיגו נשק בזמן המהפכה) והם בורחים להרים.
- ❖ גם בהרים ולנוכה אויב משותף, הפרטיזנים היהודים סובלים מאנטשמיות:
 - קצינים רוסיים (שנשלחו לארגן את המהפכה) רוצים לפרוק אותם מנשקם ולשלוח אותם למטה כדי שירצחו בידי הגרמנים (אגב הגרמנים מנצלים את כיבוש סלובקיה לחיסול שארית הקהילה היהודית).
 - הפרטיזנים הסלובקים מקלים אותם (הברי ספקולנט – ספקולנטים יהודים) ומתנכלים להם.
 - כשמסתיימת המלחמה, האזור בו הם נמצאים נכבש ע"י כוח של חיילים רומנים (הרומנים לחמו לצד הגרמנים. כשהבינו שהגלגל מתהפך חברו לרוסים). הפרטיזנים היהודים יורדים ממהרים ומקווים להתקבל כגיבורים. במקום זאת החיילים הרומנים מקיפים אותם דורשים מהם למסור את נשקם ומתכננים לכלוא אותם **ביחד** עם שבויי המלחמה הגרמנים! הפרטיזנים היהודים נאלצים לאיים בנשקם כדי למנוע זאת.
- ❖ השיא מתרחש כ-4 חודשים לאחר תום המלחמה. בטופולצ'אני מתרחש **פוגרום** ביהודים. השוטרים המקומים מצטרפים לפורעים, וצריך להביא צבא מברטיסלבה כדי לדכא את המהומות.
- ❖ אך הפוגרום משיג את מטרתו – טופולצ'אני מתרוקנת מיהודים תוך ימים ספורים.
- ❖ לא אספר מה הצית את הפוגרום בטופולצ'אני - מה היתה **עלילת הדם**. רק אומר:
 - שעלילת הדם בטופולצ'אני לא הייתה פחות מטופשת ומבולבלת מעלילת הדם בעיר קיילצה (פולין) בה ביקרנו אתמול (בקיילצה נרצחו 42 צעירים יהודים כמה חודשים לאחר סיום המלחמה, בטענה שהם חוטפים ילדים כי דמם דרוש להכנת מצות לפסח).
 - עלילת הדם של קיילצה וטופולצ'אני הן לא פחות מטופשות ומבולבלות **מתורת הגזע** של הנאצים, שהיא בעיני **עוד עלילת דם אחת מיני רבות**.....
- ❖ אנחנו לא צריכים לעסוק במה שהצית את השינאה (ה Trigger או עלילת הדם).
- ❖ **אנחנו צריכים להבין מה מקור השינאה.**
- ❖ בעדותו, ינו חוזר פעמים רבות על מה ששמע מהגויים: "**אתם הרגתם את ישו**". דהינו, מקור השינאה הוא בדת הנוצרית, **בסיפור (נרטיב) הכי בסיסי שלה.**
- ❖ למזלי אני נולדתי בישראל ואני נמצא רוב הזמן בה. בכל זאת שמעתי את המשפט: "**אתם הרגתם את ישו**" בשני מקרים:
 - הייתי בקורס בטכסס ארה"ב. באחת ההפסקות משתתפי הקורס דיברו על המצב במזרח התיכון. (אגב לא השתתפתי בדיון וישבתי בצד). אחד המשתתפים (אמריקאי) הצביע עלי ואמר: "לכם אף פעם לא יהייה שלום, אתם הרגתם את ישו".
 - התארחתי בבד אנד ברקפסט בטורונטו קנדה. אכלתי ארוחת בוקר עם בעלי המקום, שניהם אקדמאים מורים בבית ספר תיכון. השיחה הגיע לנושא השואה. ובשלב מסויים בעלת הבית אמרה: "טוב מה אתה רוצה, אתם הרגתם את ישו".
- **תשובות לשאלות:**
- ❖ **שאלה:** איך נשיא צ'כוסלובקיה ידע על הסיפור של ינו? **תשובה:** ינו לא דיבר על השואה בישראל מאחר וה"צברים" קראו לו ולניצולי השואה האחרים "**סבונים**" (דהינו, מי שהנאצים עשו מהם סבון). אך בסלובקיה בזמן שהיו בהרים, מפקד הפרטיזנים היהודים תיחקר אותו והאמין לסיפורו מאחר ואחיו של המפקד היה עם ינו בגטו אופולה ובמחנות העבודה. כנראה שלאחר המלחמה ממשלת צ'כוסלובקיה הקצתה אות גבורה ליחידה של הפרטיזנים היהודים והמפקד החליט להעניק אותו לינו בגלל סיפורו ובגלל שהייה הפרטיזן הצעיר ביותר בחבורה – כך כנראה הגיע סיפורו לידיעת התחקירנים שהכינו את ביקורו של וואצלב האבל בישראל.
- ❖ **שאלה:** מה בדיוק קרה בנסיון ההוצאה להורג. **תשובה:** אני מציע לשמוע את המקור באתר: <http://janobendom.weebly.com> קדימון (Promo) 1.

❖ שאלה: מה בכל זאת הייתה עלילת הדם בטופולצ'אני? תשובה: ניתנו חיסונים לתלמידות בית-ספר ע"י רופא יהודי. טענו שהוא הורג את הנערות כדי להשתלט על בניין בית-הספר מאחר וליהודים אין בניין ב"ס (נראה שזה קשור לחששם של הסלובקים שיצטרכו להחזיר רכוש יהודי).